

Prądnik. Prace Muz. Szafera	23	129–139	2013
-----------------------------	----	---------	------

JAROSŁAW WILCZYŃSKI¹, MICHAŁ WOJENKA²

¹Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN
ul. Sławkowska 17, 31–016 Kraków
wilczynski@isez.pan.krakow.pl

²Instytut Archeologii UJ, ul. Gołębia 11, 31–007 Kraków
michal.wojenka@uj.edu.pl

**PÓŹNOPALEOLITYCZNY ZESPÓŁ ZABYTKÓW KRZEMIENNYCH
Z OKOLIC SKAŁY, POW. KRAKÓW.
UWAGI NA MARGINESIE BADAŃ POWIERZCHNIOWYCH**

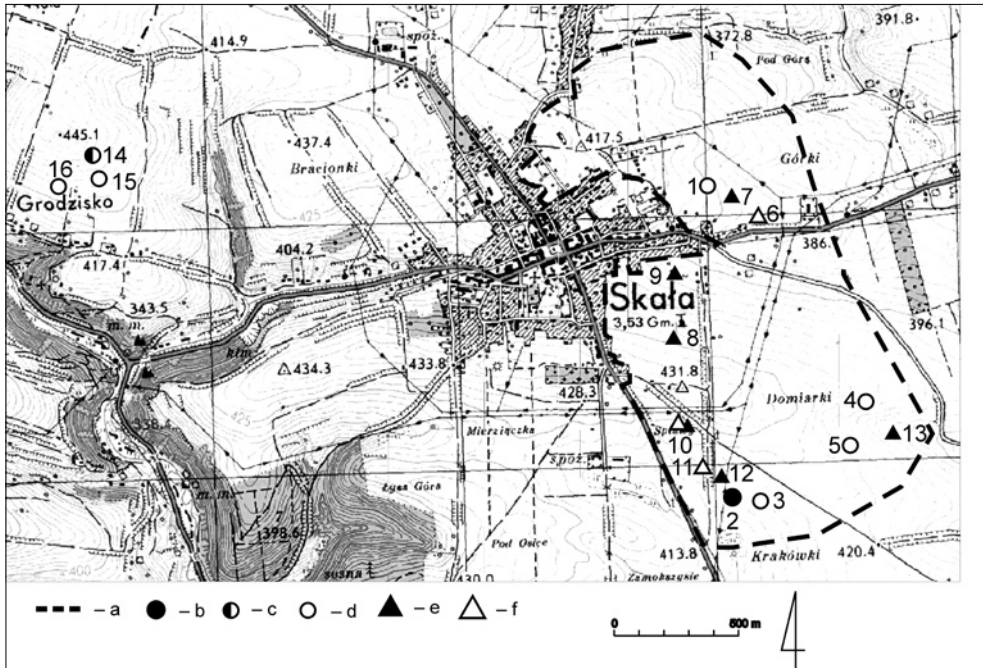
**Late Palaeolithic flint artefact assemblage from the vicinity of Skała, Kraków
district. Some brief notes on the surface fieldwork**

Abstract. The present article discusses the results of the carried out in 2011 in the surroundings of the town of Skała surface fieldworks which resulted in the discovery of an interesting assemblage of artefacts from the Late Palaeolithic – a little-known period in the history of the entire basin of the Prądnik River.

Słowa kluczowe: surface fieldworks, Kraków-Częstochowa Upland, Skała, Magdalenian Culture, Swiderian Culture, Middle Ages

WSTĘP

Wczesną wiosną 2011 r. archeolodzy z Instytutu Archeologii UJ przeprowadzili badania powierzchniowe w okolicach Skały, pow. Kraków, miasta położonego w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, w odległości około 20 km na północ od Krakowa i leżącego w bezpośrednim sąsiedztwie Ojcowskiego Parku Narodowego. W wyniku badań prospekcyjną powierzchnią objęto obszar około 1,2 km², penetrując jedynie wschodnie i południowo-wschodnie zaplecze miasta oraz sąsiedztwo warowni w Grodzisku (ryc. 1). Niewielki zakres przestrzenny badań przeprowadzonych w 2011 r. wynikał z dydaktycznego celu przedsięwzięcia, jakim było wdrożenie praktykantów Instytutu w metodykę archeologicznych badań powierzchniowych. Skromny rezultat przeprowadzonej prospekcji traktować należy raczej jako niewielkie uzupełnienie wartościowych prac o charakterze programowym, jakie przed laty podjęto w rejonie Skały (Lech i in. 1984).

Ryc. 1. Obszar objęty prospekcją powierzchniową wraz z oznaczeniem poszczególnych punktów osadniczych: a – obszar objęty regularnymi badaniami powierzchniowymi w 2011 r.; b – późnopaleolityczne znaleziska krzemienne (kultura magdaleńska); c – znaleziska krzemienne z wczesnej epoki brązu; d – prahistoryczne znaleziska krzemienne o nieustalonej chronologii; e – ułamki ceramiki średniowiecznej (ogólnie: XI – początek XVI w.); f – ułamki ceramiki późnośredniowiecznej (2. połowa XIII – początek XVI w.)

Fig. 1. Area covered by archaeological surface prospecting with marked locations of particular settlement points: a – area covered by regular surface fieldworks in 2011; b – Late Palaeolithic flint finds (Magdalenian Culture); c – flint finds from the Early Bronze Age; d – prehistoric flint finds of undetermined chronology; e – medieval pottery shards (generally: the 11th – the beginning of the 16th century); f – late-medieval pottery shards (the second half of the 13th – the beginning of the 16th century).

Badania te, kierowane przez J. Lecha realizowano w latach 1976–1980 jako część szeroko zakrojonego projektu badawczego, którego przedmiot stanowiło rozpoznanie reliktyw osadnictwa w całym dorzeczu Prądnika (Lech i in. 1984; Chochorowska 2006). Prace J. Lecha doprowadziły do ujawnienia ponad 10 stanowisk bądź punktów osadniczych w najbliższych okolicach Skały (Lech i in. 1984, s. 225–227), z których część potwierdzono w toku badań przeprowadzonych w 2011 r.

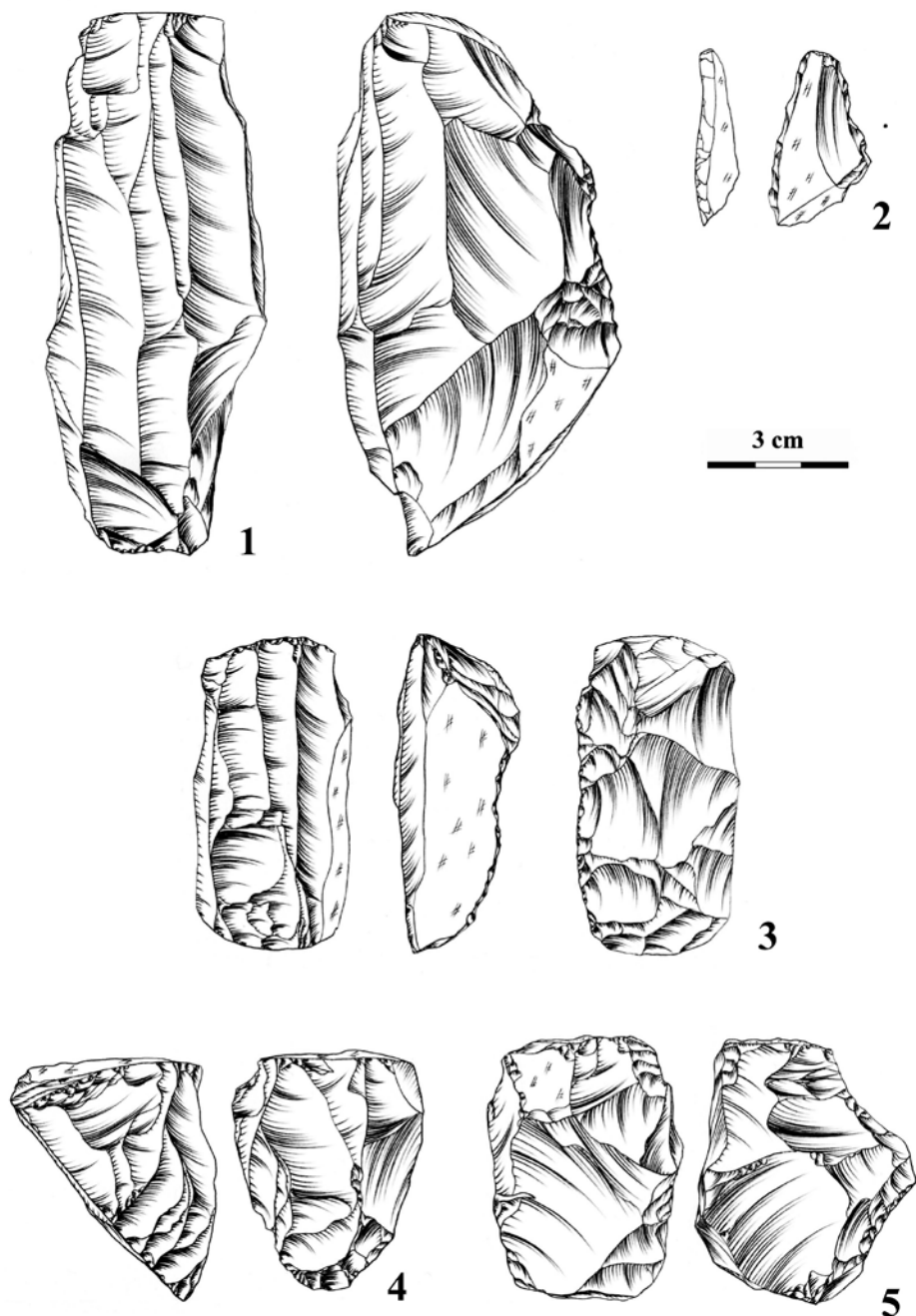
Pomimo iż celem niniejszego komunikatu jest prezentacja materiałów zabytkowych pozyskanych w wyniku badań przeprowadzonych w 2011 r., jego zasadnicze akcenty zawierają się w analizie interesujących artefaktów doby późnego paleolitu – okresu bardzo słabo poznanego w całym dorzeczu Prądnika. Uwagi dotyczące pozostałego materiału zabytkowego, a zwłaszcza mało charakterystycznych fragmentów naczyń glinianych, jako wnoszące niewiele do stanu wiedzy o osadnictwie w rejonie Skały traktować należy w kategoriach uzupełniających.

WYNIKI

W trakcie prowadzonej prospekcji odkryto interesujący zespół wyrobów krzemiennych charakterystycznych dla inwentarzy późnopaleolitycznych (ryc. 2–4, tab. 1). Materiał zabytkowy koncentrował się na ograniczonym obszarze około 100 m² zlokalizowanym w głębi wysoczyzny na południe od Skały, około 100 m od drogi prowadzącej do Krakowa. Wchodzące w skład skupienia zabytki wykonane zostały z krzemienia jurajskiego podkrakowskiego barwy szaro-brązowej. W inwentarzu tym wyróżniono:

- termiczny okrucz krzemienia,
- konkreję ze śladami pojedynczych odbić odłupkowych,
- rdzeń dwupiętowy wspólnoodłupniowy wiórowy znajdujący się w zaawansowanym etapie eksploatacji o wymiarach 117 x 47 x 60 mm. Pierwsza pięta uformowana została poprzez pojedyncze uderzenie, druga zaprawiona wieloma odbiciami. Obie pięty pochylone w stosunku do odłupni tworzą kąt ostry. Odłupnia zlokalizowana jest na węższym boku rdzenia, lekko zachodząc na jego boki. Na boku widoczne są ślady związane z przygotowaniem odłupni oraz tyłu rdzenia poprzez formowanie zatępsiska dwustronnego (ryc. 2: 1),
- rdzeń dwupiętowy wspólnoodłupniowy wiórowy, szczątkowy o wymiarach 67 x 33 x 27 mm. Obie pięty rdzenia zostały zaprawione wieloma odbiciami. Na krawędzi odłupni widoczne ślady pracowania. Sama odłupnia obejmuje szerszy bok rdzenia. Na powierzchni rdzenia widoczne pozostałości dwóch zatępsisk bocznych (ryc. 2.3),
- rdzeń dwupiętowy wiórowo-odłupkowy szczątkowy, asymetryczny o wymiarach 51 x 41 x 47 mm. Prawdopodobnie jest to egzemplarz regularnego rdzenia dwupiętowego wspólnoodłupniowego wiórowego, który w trakcie eksploatacji uległ znacznemu skróceniu (ryc. 2: 4),
- rdzeń odłupkowy o zmienionej orientacji, szczątkowy o wymiarach 56 x 40 x 46 mm (ryc. 2: 5),
- asymetryczny odłupek retuszowany, w większej części pokryty powierzchnią naturalną, o wymiarach 23 x 37 x 9 mm (ryc. 2: 2).

Poza wyżej wymienionym zespołem późnopaleolitycznym odkryto nieliczne wyroby krzemienne, dla których określenie bliższej chronologii nie było możliwe. Wyjątek stanowi pojedyncza siekiera krzemiona odkryta w okolicach średniowiecznej warowni w Grodzisku koło Skały (stanowisko oznaczone nr. 14; por. ryc. 1). Jest to krępy egzemplarz dwuścienny o wymiarach 112 x 65 x 32 mm (ryc. 3: 3). Siekiera ta wykonana została na naturalnym okruczu krzemienia jurajskiego barwy szaro-brązowej. Ślady obustronnego szlifowania widoczne są jedynie na wypukłym ostrzu, pozostałe powierzchnie pokryte są retuszem formującym oraz naturalną powierzchnią termiczną. Szerokość ostrza odpowiada maksymalnej szerokości zabytku. Część przyostrzowa jest uszkodzona przy krawędzi w wyniku odbicia szerokiego odłupka. Zabytek ten łączony może być z osadnictwem wczesnej epoki brązu, o czym świadczy technika jego wykonania oraz morfologia. Niestety precyzyjne określenie przynależności kulturowej tego zabytku nie jest możliwe. Nie towarzyszą mu inne wyroby krzemienne ani ceramiczne, co może być wynikiem krótkotrwałej penetracji tego obszaru przez społeczność wczesnej epoki brązu. W tym czasie tereny Jury Ojcowskiej były stosunkowo słabo zasiedlone (Lech i in., 1984, s. 206; Kadrow 2006, s. 465), dlatego znalezisko to stanowi cenne uzupełnienie naszej dotychczasowej wiedzy o występującym tu osadnictwie.

Ryc. 2. Późnopaleolityczne zabytki krzemienne odkryte na stanowisku 2. 1, 3-5 – rdzenie; 2 – odłupek retuszowany; 1-5 – krzemień jurajski podkrakowski

Fig. 2. Late Palaeolithic flint artefacts discovered at site 2. 1, 3 - 5 – cores; 2 – retouched flake; 1 - 5 – Jurassic flint

Pozostałe wyroby krzemienne to głównie odłupki, rdzenie odłupkowe, tłuczki krzemienne oraz pojedyncze mało charakterystyczne odłupki retuszowane (ryc. 3: 1, 2). Wszystkie te wyroby wykonane zostały z lokalnego krzemienia jurajskiego.

W trakcie badań powierzchniowych rejestrowano również liczne ułamki naczyń, dające świadectwo późnych, tj. średniowiecznych oraz przede wszystkim nowożytnych przejawów aktywności ludzkiej w najbliższym sąsiedztwie Skały. Nie licząc pojedynczych przypadków są to zabytki mało charakterystyczne, odznaczające się niewielkimi rozmiarami, które świadczą o skali procesów postdepozycyjnych. Okazy te najpewniej przypadkowo trafiły na pola uprawne w wyniku prowadzenia gospodarki nawozowej, dowodnie poświadczonej na ziemiach polskich przynajmniej od połowy wieku XIV (Chmielewski, Dąbrowski 1964, s. 321; patrz również: Blajer 2007). Przy takim właśnie założeniu można w nich zatem upatrywać wskaźników zasięgu odlesienia samego zaplecza miejscowości (por. Blajer 2007).

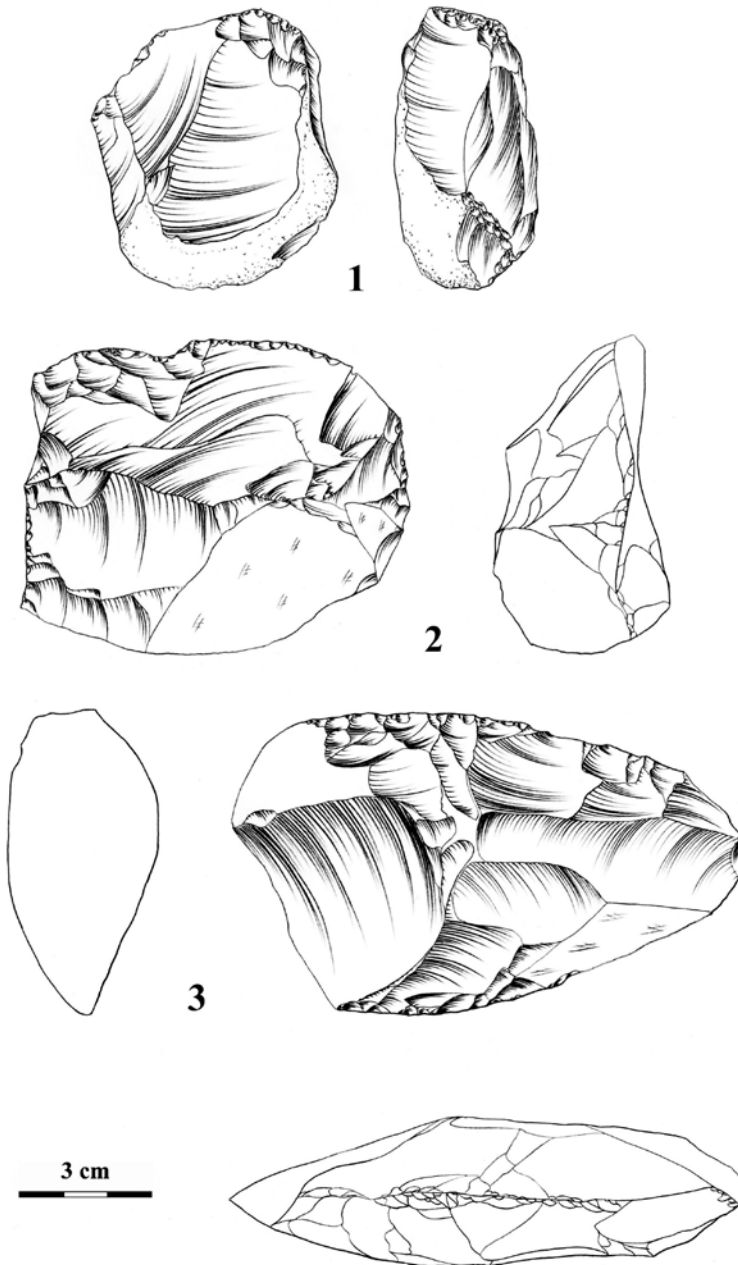
Spośród pozyskanych źródeł zdecydowana większość zabytków ceramicznych reprezentuje przykłady rzemiosła nowożytnego, związanego głównie z XVII i XVIII stuleciem. Ułamki naczyń nowożytnych rejestrowane były w zasadzie na wszystkich polach objętych badaniami 2011 r.

Na artefakty średniowieczne składa się zaledwie 12 ułamków naczyń. Zabytki te uznać należy za silnie rozdrobnione i raczej mało diagnostyczne pod względem chronologicznym. Nie licząc fragmentu wylewu (zbliżonego do typu 7. wg A. Wałowy: 1979, s. 78–79; por. ryc. 4:1), krawędzi pokrywki (ryc. 4: 2) oraz trzech ułamków naczyń wypalonych w atmosferze redukcyjnej, które odnieść należy raczej do późnego średniowiecza (2. połowa XIII – początek XVI w.), pozostałe ułamki naczyń określić należy jedynie ogólnie jako „średniowieczne”, nie wykluczając zarazem ich wczesnośredniowiecznej chronologii. Wszystkie wzmiankowane tutaj fragmenty pochodzą z naczyń wykonanych z glin żelazistych, w większości wypalonych w atmosferze utleniającej (9 okazów), schudzonych domieszką drobnego piasku o granulacji 0,1–0,5 mm. W dwóch przypadkach zaobserwowano obecność domieszki szamotu. W masie garncarskiej widoczne są ponadto drobiny połyskliwej miki, stanowiące zapewne niezamierzony, przypadkowy komponent ciasta garncarskiego.

DYSKUSJA

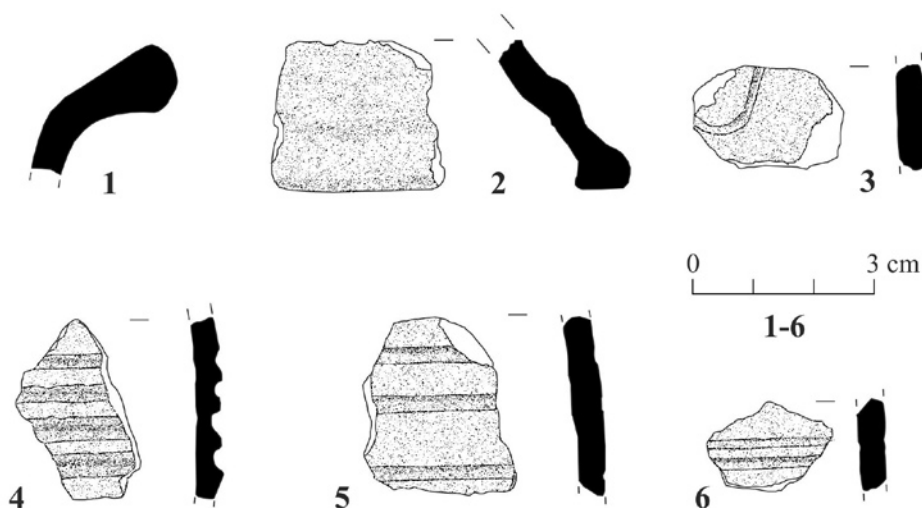
Najbardziej wartościowym wynikiem przeprowadzonej prospekcji powierzchniowej było odkrycie na stanowisku oznaczonym numerem 2 inwentarza późnopaleolitycznego (ryc. 1). Niestety brak wśród zabytków pochodzących z tego zespołu charakterystycznych narzędzi retuszowanych (liściaków lub tylczaków) utrudnia jednoznaczne określenie jego przynależności kulturowej. Występowanie w jego obrębie dwupiętowych rdzeni wiórowych wskazuje na jego przynależność do jednej z dwóch jednostek kulturowych występujących na obszarze Polski południowej w okresie późnego oraz schyłkowego plejstocenu tj. kultury magdaleńskiej lub świderskiej.

Późnopaleolityczne osadnictwo kultury magdaleńskiej w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej reprezentowane jest przez pojedyncze stanowiska otwarte. Są to duże pracownie krzemieniarskie zlokalizowane albo w głębi wysoczyzny, jak ma to miejsce w przypadku stanowiska w Brzoskwini (Ginter, 1983, s. 28; Sobczyk, 1993, s. 11) lub na jej południowych obrzeżach, czego przykładem może być stanowisko w Wołowicach

Ryc. 3. Wyroby z krzemienia jurajskiego podkrakowskiego znalezione w okolicach Skała: 1 – tłuczek krzemienisty odkryty na stanowisku 4; 2 – odłupek retuszowany odkryty na stanowisku 16; 3 – siekiera krzemienista odkryta na stanowisku 14

Fig. 3. Artefacts made of Jurassic flint found in the surroundings of Skała: 1 – flint hammerstone discovered at site 4; 2 – retouched flake found at site 16; 3 – flint axe discovered at site 14

Ryc. 4. Ułamki naczyń średniowiecznych, pozyskane w okolicach Skały: 1 – stan. 6; 2 – stan. 11; 3 – stan. 7; 4, 5 – stan 10; 6 – stan. 9

Fig. 4. Shards of medieval vessels discovered in the vicinity of Skała: 1 – site 6; 2 – site 11; 3 – site 7; 4, 5 – site 10; 6 – site 9

(Dagnan-Ginter, 1975, s. 22). Dodatkowo o penetracji przez ludność kultury magdaleńskiej obszaru Wyżyny w późnym paleolicie świadczą nieliczne materiały odkrywane w namuliskach jaskiń – pomijając oczywiście starszy zespół odkryty w Jaskini Maszyczej (Kozłowski 1996). Przykładem tego są między innymi inwentarze pochodzące ze schroniska w Puchaczej Skale (Kowalski i in. 1965, s. 23), jaskini w Zalasie (Bocheński i in. 1985, s. 49) czy jaskini Gaik I–II (Kozłowski 1960a, s. 28). Osadnictwo kultury magdaleńskiej występujące w tym czasie na terenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej związane było w głównej mierze z eksploatacją dobrych jakościowo złóż krzemienia jurajskiego (stanowiska w Brzoskwini, Wołowicach, jaskinia w Zalasie). Na omawianym obszarze nie odkryto, jak dotychczas, otwartych stanowisk podomowych tej kultury, co może wynikać z aktualnego stanu badań. Za ten stan rzeczy odpowiadać może również krótkotrwały charakter osadnictwa magdaleńskiego występującego na tym terenie, którego głównym jeśli nie jedynym celem było zdobycie niezbędnego do produkcji narzędzi surowca krzemiennego.

Zespoły kultury świderskiej odkrywane na południowym obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej uznać można za bardzo skąpe. Są to najczęściej pojedyncze narzędzia w postaci charakterystycznych liściaków, brak natomiast liczniejszych inwentarzy, jak te znane z piaszkowych stanowisk położonych w okolicach Krakowa (Czapkiewicz 1936; Dagnan-Ginter, Drobniewicz 1974; Kozłowski 1960b, s. 67–88; Roczkalski, Włodarczak 2002, s. 49; Stefański, Wilczyński 2012, s. 427). Dlatego uznać należy, że penetracja Wyżyny przez społeczności świderskie ograniczona była do dolin rzecznych, czego najlepszym przykładem jest stanowisko położone w dolinie Rudawy czy odkryte w północnej części Wyżyny rozległe pracownie krzemieniarskie, położone w dolinnej strefie Warty (Ginter 1969). Potwierdzają to również wyniki badań powierzchniowych prowadzonych w dolinie Prądnika przeprowadzone jeszcze w latach 70. ubiegłego wieku, które dostarczyły

Tabela 1. Wykaz zabytków wzmiankowanych w tekście

Table 1. List of artefacts mentioned in the text

Nr punktu osadniczego Settlement point number	Chronologia Chronology	Materiał zabytkowy Historic material
1	Prahistoria	1 odłupek krzemieny
2	Późny paleolit (kultura magdaleńska?)	1 konkrecja krzemienia 1 okruch krzemienia 4 rdzenie krzemienne (ryc. 2:1, 3-5) 1 odłupek retuszowany (ryc. 2: 2)
3	Prahistoria	2 odłupki krzemienne
4	Prahistoria	2 tłuczki krzemienne (ryc. 3: 1) 1 część piętkowa wióra krzemienego 3 odłupki krzemienne
5	Prahistoria	1 rdzeń krzemieny
6	Późne średniowiecze	1 wylew naczynia garnkowatego bądź dzbana (ryc. 4: 1)
7	Średniowiecze	1 ułamek naczynia nie określonego pod względem formalnym, zdobionego ornamentem falistej linii rytej (ryc. 4: 3)
8	Średniowiecze	1 ułamek naczynia nie określonego pod względem formalnym
9	Średniowiecze	1 ułamek naczynia nie określonego pod względem formalnym, zdobionego ornamentem poziomej linii rytej (ryc. 4: 6)
10	Średniowiecze, późne średniowiecze	5 ułamków naczyń nie określonych pod względem formalnym, w tym 2 ułamki zdobione ornamentem poziomej linii rytej (ryc. 4: 4-5)
11	Późne średniowiecze	1 krawędź pokrywki (ryc.4: 2)
12	Średniowiecze	1 ułamek naczynia nie określonego pod względem formalnym
13	Średniowiecze	1 ułamek naczynia nie określonego pod względem formalnym
14	Wczesna epoka brązu	1 siekiera krzemienna (ryc. 3: 3)
15	Prahistoria	2 rdzenie krzemienne 1 okruch retuszowany
16	Prahistoria	1 tłuczek krzemieny 1 odłupek krzemieny 1 retuszowany odłupek krzemieny (ryc. 3: 2)

pojedynczych zabytków schyłkowopaleolitycznych (Ginter 1983, s. 30; Lech i in. 1984). Powyższe przykłady świadczą o ograniczonym zasiedleniu w okresie schyłkowego paleolitu strefy wysoczyznowej Wyżyny. Ludność świderska preferowała raczej strefę dolinną większych rzek, co najprawdopodobniej miało związek ze specyficznymi warunkami środowiskowymi, jakie tam panowały. Bardzo rzadko natrafiamy na wyroby związane z osadnictwem kultury świderskiej na stanowiskach jaskiniowych. Na krótkotrwałą okupację jaskiń w okresie schyłkowego paleolitu wskazują pojedyncze znaleziska znane z jaskini Na Gaiku I–II (Kozłowski 1960a, s. 28). Ślady tego osadnictwa odnajdujemy również w Ruskiej Skale koło Zawiercia (Chmielewska, Pierzchałko 1956).

Niestety na podstawie pojedynczych egzemplarzy rdzeni nie jest możliwe przyporządkowanie odkrytego inwentarza do jednej z wymienionych wcześniej kultur. Lokalizacja znaleziska sugeruje raczej jego związek z osadnictwem kultury magdaleńskiej, którego ślady odnajdujemy w strefie wysoczyznowej interesującego nas obszaru. Opisany zespół na stanowisku oznaczonym numerem 2 prawdopodobnie odpowiada stanowisku oznaczonemu numerem 84 w Skale, które zostało odkryte w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w tym rejonie przez J. Lecha, E. Rook oraz F. M. Stępniewskiego w latach 1976–1980. Znaleziony wówczas egzemplarz rdzenia dwupiętowego współnoodłupniowego zakwalifikowany został przez autorów badań jako zbytek schyłkowopaleolityczny (Lech i in., 1984, s. 227; por. ryc. 1).

ZAKOŃCZENIE

Odkrycie w okolicach Skały otwartego stanowiska paleolitycznego dostarczyło nowych danych na temat zasięgu osadnictwa paleolitycznego występującego na południowym obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Oceniając wartość tego odkrycia trzeba pamiętać, że tego typu materiały zabytkowe są niezwykle rzadko odkrywane na tym obszarze. Spowodowane jest to kilkoma czynnikami. Pierwszym z nich jest zaleganie stanowisk paleolitycznych pod osadami późnoplejstoceniowymi, których miąższość może dochodzić nawet do kilku metrów. Z drugiej strony znaczna liczba stanowisk położonych pierwotnie na kulminacjach wzniesień lub krawędziach dolin mogła ulec zniszczeniu w wyniku działania procesów erozyjnych. Ostatnim ale nie najmniej znaczącym powodem takiego stanu rzeczy jest widoczny już od XIX w. trend polegający na kierowaniu niemal całego wysiłku badawczego na eksplorację stanowisk jaskiniowych Wyżyny. Dlatego mamy nadzieję, że w najbliższej przyszłości podjęte zostaną badania terenowe tego stanowiska, które pozwolą określić jego dokładny zasięg oraz chronologię.

PIŚMIENICTWO

Blajer W. 2007. *Uwagi o stanie badań nad enklawami średniowiecznego osadnictwa niemieckiego między Wisłoką i Sanem*, [w:] *Późne średniowiecze w Karpatach polskich*, red. J. Gancarski. Krosno, s. 57–106.

Bocheński Z., Ginter B., Kozłowski J. K., Mook W. G., Muszyński M., Nadachowski A., Stworzewicz E., Szyndlar Z. 1985. *Badania osadów schronisk podskalnych w Zalesie koło Krakowa*. „Folia Quaternaria”, **56**. Kraków.

Chmielewska M., Pierzchałko Ł. 1956. *Stanowisko wczesnomезolityczne w schronisku skalnym koło Podlesic w pow. zawierciańskim*. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, „Seria Archeologiczna”, **3**: 5–48.

Chmielewski S., Dąbrowski H. 1964. *Rozwój gospodarstwa wiejskiego od połowy XII do XV w.*, [w:] *Zarys historii gospodarstwa wiejskiego w Polsce*, red. W. Hensel, H. Łowmiański, t. 1. Warszawa, s. 265–445.

Chochorowska E. 2006. *Źródła archeologiczne z Jury Ojcowskiej w zbiorach Muzeum Archeologicznego w Krakowie*, [w:] *Jura Ojcowska w pradziejach i początkach państwa polskiego*, red. J. Lech, J. Partyka. Ojców, s. 225–244.

Czapkiewicz B. 1936. *Ślady przemysłu świderskiego na stanowiskach wydmowych w okolicy Krakowa*. „Wiadomości Archeologiczne”, **14**: 32–39.

Dagnan-Ginter A. 1975. *Wielokulturowa pracownia krzemieniarska w Wołowicach, pow. Kraków*. „Sprawozdania Archeologiczne”, **27**: 11–25.

Dagnan-Ginter A., Drobniwicz B. 1974. *Przyczynki do znajomości osadnictwa schyłkowopaleolitycznego i mezolitycznego w okolicach Krakowa*. „Materiały Archeologiczne”, **15**: 5–23.

Ginter B. 1969. *Z problematyki badawczej schyłkowopaleolitycznych pracowni krzemieniarskich cyklu mazowszańskiego w rejonie Wyżyny Wieluńskiej*. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Seria Archeologiczna, **16**: 22–49.

Ginter B. 1983. *Pradzieje Rudawy i okolic*. „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie”, **83**, „Prace Historyczne”, **10**: 19–41.

Kadrow S. 2006. *Późny neolit i wczesna epoka brązu na Jurze Ojcowskiej*, [w:] *Jura Ojcowska w pradziejach i początkach państwa polskiego*, red. J. Lech, J. Partyka. Ojców, s. 459–473.

Kowalski K., Kozłowski J. K., Kryszowska M., Wiktor A. 1965. *Badania osadów schroniska w Puchaczkiej Skale w Prądniku Czajowskim, pow. Olkusz*. „Folia Quaternaria”, **20**.

Kozłowski J. K. 1960a. *Paleolit*, [w:] *Pradzieje powiatu krakowskiego*, red. R. Jamka. „Zeszyty Naukowe UJ”, **28**, „Prace Archeologiczne”, **1**: 17–65.

Kozłowski J. K. 1960b. *Epipaleolit i mezolit stanowisk otwartych*, [w:] *Pradzieje powiatu krakowskiego*, red. R. Jamka. „Zeszyty Naukowe UJ”, **28**, „Prace Archeologiczne”, **1**: 67–97.

Kozłowski S. K. (red.). 1996. *The Magdalenian family from Maszycka Cave*. „Jahrbuch der Romisch-Germanische Zentralmuseum in Mainz” z. 2. Mainz, s. 115–252.

Lech J., Rook E., Stępniewski F. M. 1984. *Archeologiczne badania poszukiwawcze i weryfikacyjne w dorzeczu Prądnika w latach 1976–1980*. „Sprawozdania Archeologiczne”, **36**: 213–266.

Roczalski B., Włodarczak P. 2002. *Obozowisko późnopaleolityczne w Krakowie-Kurdwanowie (stanowisko 10)*, [w:] *Południowe obojście Krakowa. Materiały z epoki kamienia i wczesnego okresu epoki brązu (Via Archaeologica)*, red. P. Włodarczak. Kraków, s. 11–104.

Sobczyk K. 1993. *The late palaeolithic flint workshop at Brzoskwinia-Krzemionki near Kraków*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, **1077**, „Prace Archeologiczne”, **55**. Kraków.

Stefański D, Wilczyński J. 2012. *Extralocal raw materials in the Swiderian culture: case study of Kraków-Bieżanów sites*. „Anthropologie”, **50**, 4: 427–442.

Wałowy A. 1979. *Późnośredniowieczne garncarstwo krakowskie w świetle źródeł archeologicznych*. „Materiały Archeologiczne”, **19**: 5–151.

SUMMARY

In the early spring of 2011 archaeologists from the Jagiellonian University Institute of Archaeology conducted surface surveys in the vicinity of Skała, the town situated at a distance of 20 km to the north of Kraków in the southern part of the Kraków-Częstochowa Upland, in the district of Kraków. The surface prospecting survey covered an area of ca. 1.2 km² and included the exploration of only the eastern and south-eastern outskirts of the town and the neighbourhood of the stronghold at Grodzisko.

The most interesting result of the fieldworks was the discovery of a Late Palaeolithic inventory made at the site marked with the number 2. Regrettably, this assemblage does not contain distinctive retouched tools, like backed blades or tanged points, which makes it difficult to unambiguously determine its cultural affiliation. The fact that the described collection includes double-platform blade cores suggests its affiliation with one of the two cultural units that existed in the area of southern Poland within the late Pleistocene phases, that is the Magdalenian and the Swiderian Cultures. The location of the find points rather to its association with the settlement of the Magdalenian Culture which traces can be found in the upland part of the discussed area. A definitely younger find is a specimen of a flint axe discovered nearby Grodzisko which can be generally connected with the settlement of the Early Bronze Age.

Discovered also during the fieldworks numerous shards of vessels provide evidence to the existence of human activity in the later periods, that is the Middle Ages and, above all, modern times. Apart from single items, these finds have few distinctive features and their sizes are small, which testifies to the scale of post-depositional processes. The excavated pottery shards most probably appeared in arable fields by accident as a result of the manure farming system used in Poland since at least the mid-14th century, for which there is documentary evidence.

